

Baba Kama Sources 23

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף ט עמוד א

רב הונא אמר או כסף או מיטב. כתבו בתוספות ורבינו תם ז"ל מפרש שיש שלשה דינים וכו'. וקשה איך מניח רבינו תם רב הונא בריה דרב יהושע ורב פפא דאינון בתראי ואינו פוסק כמותן. וה"ר ישראל היה אומר דרב הונא נמי אית ליה כל מילי מיטב והכי פירושו או כסף או מיטב פירוש אם יש לו כסף יתן לו כסף ואם אין לו כסף יתן או סובין או מיטב מה שירצה. והכי פריך בגמרא לית ליה פשיטא פירוש לית ליה לא כסף ולא מיטב פשיטא שיתן לו סובין ע"כ אומר מ"ד אמר ליה זיל טרח זבין כדי ליתן לו כסף קא משמע לן אבל לעולם היכא דלית ליה כסף יתן לו או מיטב או סובין דכל מילי מיטב הוא. אבל קשה על דרך זה הא דקאמר גבי רב אסי אילימא לענין מיטב היינו דרב הונא משמע דרב הונא דוקא קאמר או כסף או מיטב דקרקע הרי הוא ככסף ממש ולא כמו שפירש הר"י דמיטב וסובין שוין. גליון.

גליונות

וז"ל גליונות אחרים: ולדעת רבינו תם הפירוש כן כשאין לו כסף אז יכול ליתן כל מילי כמו מיטב וכשיש לו כסף צריך ליתן לו או כסף או מיטב. וקשה לי על זה מה הוצרכו לומר רב פפא ורב הונא כל מילי מיטב נימא דאיצטריך מיטב שדהו היכא דאית ליה כסף דיצטרך ליתן לו כסף או מיטב. ע"כ.

תלמיד הר"פ

ותלמיד הר"ר פרץ ז"ל כתב וז"ל א"נ יש לפסוק דהלכה כרב הונא בכל ענין ואף על גב דפליגי מכל מקום אין הלכה כתלמיד במקום הרב דהיינו רב הונא דהוא היה קדמון אבל מאביי ורבא ואילך לא סבירא לן האי סברא. עד כאן.

מהר"ט

ורבי ישעיה ז"ל כתב בפירוש הגליון וז"ל ורבינו תם אומר דלא פליגי דמודו דאי אית ליה כסף או מיטב יהיב ליה והא דאמר כל מילי מיטב הוא היינו בדלית ליה. ע"כ.

מהר"י כץ

אי בדלית ליה פשיטא. תימה דמאי פשיטותא איכא כיון דכתיב כסף הוה אמינא דוקא דהא גבי עבד עברי איצטריך קרא לרבנות שוה כסף ככסף משיב גאולתו ואי לאו ייתורא דקרא לא הוה אמרינן שוה כסף ככסף משום דכתיב כסף. וי"ל דהכי פריך פשיטא כיון דגלי קרא גבי עבד דשוה כסף ככסף אם כן לא איצטריך קרא להכי ומשני מהו דתימא אף על גב דגלי קרא דשוה כסף ככסף איצטריך נמי לאשמעינן הכא ישיב לרבנות שוה כסף ככסף משום דכתיב מיטב והוה אמינא זיל טרח זבין ואייתי כסף דבעי מיטב. ורב הונא לא סבירא ליה הכי דכל מילי מיטב הוא קא משמע לן קרא דהיכא דלית ליה יהיב אפילו סובין ואף על גב דכתיב מיטב לא אמרינן זיל וטרח זבין ואייתי כסף. ועוד יש לומר דמסברא ודאי דשוה כסף ככסף ולהכי פריך פשיטא ואף על גב דגבי עבד איצטריך קרא היינו משום דכיון דיהיב דמי מקנתו הוי כבעל חוב ולא מצי לסלוקיה אלא בזוזי היכא דאית ליה זוזי כדמוכח בכתובות פרק הכותב גבי ההוא דהויא תולה מעותיו בגוי קא משמע לן ישיב דאפילו אית ליה כסף מצי לסלוקיה בשוה כסף. מהר"י כהן צדק ז"ל.

מאירי

ולענין פסק הלכה. כתב הרב המאירי ז"ל וז"ל: לענין נזקים אם יש לזה שתביעת הנזק עליו מעות ומטלטלים אפילו פחותים וקרקעות נותן לו איזה שירצה או כסף או מטלטלין הפחותים ואפילו סובין או מיטב קרקע שיש לו הן שהוא שוה בשל עולם הן יותר הן חסר. וקצת חכמי הצרפתים חולקין לומר שבניזקין אם אין שם קרקע ויש שם כסף ומטלטלים זקוק הוא ליתן כסף ומפרשים שמועת הנבלה והוא לשון הגמרא בקצת נוסחאות השתא אי אית ליה נבלה לדידיה יהיב ליה הא דידיה מיבעיא כשאין לו כסף. ואין דבריהן נראין דאף על פי שיש מביאין ראיה לזה מדברי גדולי המחברים שכתבו כשבית דין נזקין

לגבות לנזקין גובין מן המטלטלים תחילה ואם אין לו או שאין מספיקין גובין לו מן הקרקע מעולה שבנכסיו אינה ראייה שאין הכוונה כדבריהם אלא שתהא הבחירה ביד המזיק. ע"כ לשונו.

תוספות מסכת בבא קמא דף מו עמוד ב

ואור"ת שיש ג' דינים לב"ח ולנזקין ולשכיר דבעל חוב אי אית ליה זוזי לא מצי לסלוקי בשאר מילי כדפי' ואי לית ליה זוזי לא מצי א"ל זיל טרח זבין ואייתי זוזי כדמוכח בהכותב והכא בשמעתין דקאמר ממרי רשוותך פארי אפרע ונזקין אפי' אית ליה זוזי מצי לסלוקי בארעא לרב הונא דאמר בפ"ק (דף ט.) או כסף או מיטב ולרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כל מילי מיטב הוא ובשכיר אפי' לית ליה זוזי אמרינן ליה זיל טרח ואייתי זוזי דגבי פועל לא אמרינן ממרי רשוותך פארי אפרע כדמוכח בהבית והעלייה (ב"מ דף קיח.).

ספר הישר לר"ת (חלק החידושים) סימן תרד

פסק רבינו יעקב כך הדין נותן אם אדם חייב לחבירו ממון אם מנזקין בין אית ליה זוזי בין לית ליה זוזי כל דבעי מגבי ליה. אי בעי לאגבווי קרקע מגבי ליה מן העידית. ואי בעי לאגבווי מטלטלי אפי' סובין כדאמרי' בבבא קמא כל מילי מיטב הוא דאי לא מיזדבן הכא מיזדבן במתא אחריתי. ואי מהלואה חייב (למאי) [לו אין] אית ליה זוזי משלם ליה זוזי דאמרי' בפר' הכותב אמר ליה רב פפא לרב חמא ודאי אמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסיק זוזי בחבריה ואית ליה ארעא ואמר ליה זיל שקול מארעא אמרי' ליה זיל את זבין ואייתי והב לי. ואמ' ליה ההוא תולה מעותיו בגוי הוה. אלמא דאם היו לו מעות עליו לשלם המעות. דאי לאו הכי למה ליה לתלות מעותיו בגוי לומר שאין מעות והלא אפי' יש לו [מעותיו] [מעות] לא ישלם אלא מה שירצה. אלא ודאי לכך תלה מעותיו בגוי לומר שאין לו מעות ודינו על הקרקע שאם היו לו מעות בעל כרחו ישלם אותם דהואיל זוזי קיבל [זוזי] [זוזי] נמי הוה ליה לשלומי. והא דאמר לפיכך עשו לו שלא כהוגן דמשמע שלא כדין לפי דבריו קאמר דלפי מה שהיה אומר של גוי המעות עשו לו שלא כהוגן. ואם ממשכירות נתחייב לו [ואפילו] [אפילו] אין לו [צורך] [צורך] למכור קרקעותיו או מטלטליו ויביא לו המעות דאמרי' בפרק בתרא דבבא מציעא השוכר את הפועל לעשות בתבן ובקש ואמר לו תן לי שכרי ואמר לו טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו וקאמ' בגמ' וצריכא דאי [כו'] ס"ד שומעין לו דאמרי אינשי (מארי) [ממרי] רשוותך פארי אפרע אלמ' דבשאיין לו מעות מיירי דאי ס"ד יש לו מעות לא אמרי' (מארי) [ממרי] רשוותך פארי אפרע. אלא ודאי כשאין לו מעות לגבי שכיר לא כל כמיניה לשלם לו אלא מעות אפילו אין לו.

מרדכי מסכת בבא קמא פרק ארבעה אבות [רמז א]

ארבעה אבות [דף ו ע"ב] ת"ר מיטב שדהו וכו'. פסק האלפסי כרב [פפא ורב] הונא [בריה דרב יהושע] דכל מידי דמטלטל מיטב הוא וטעמא מדפריך [סוף דף י'] גבי בעלים מטפלין בבבילה השתא [אי] אית ליה לדידיה [כמה טריפות] יהיב ליה וכו' והאי דבעי מיטב ה"מ היכא דיהיב [ליה] מקרקעי כו' כדפסיק האלפסי אבל ר"ת פליג [עיי' לקמן ר"פ המוכר פירות דף מ'] ופסיק דג' דינין חלוקין הן לענין פרעון בנזקין או כסף או מיטב בדאית ליה אבל לית ליה מצי פרע אפילו סובין כרב הונא דהכא ולא כרב הונא בריה דרב יהושע ובבעל חוב אי אית ליה זוזי צריך לפרועו מעות ולא מטלטלי ומקרקעי אפילו מיטב כדאמר בהכותב [גבי] ההוא תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה הוא עשה שלא כהוגן וכו' משמע דאין לפרועו אלא מעות ואי לית ליה זוזי ואית ליה קרקע יהיב ליה מבינונית ואי לית ליה קרקע יהיב ליה מטלטלי מכל מילי ולא מצי א"ל זיל טרח אייתי לי זוזי בין בנזקין בין בבע"ח וכן לוקח שנמצא מקחו מקח טעות כך דינו כדמוכח [בריש] פרק הפרה ופועל אפילו לית ליה זוזי מצי אמר ליה זיל טרח ואייתי זוזי כדאיתא פרק הבית והעלייה השוכר את הפועל [ועשה] [לעשות] עמו בתבן או בקש וא"ל טול מה שעשית [בשכרך] אין שומעין לו ולמורי רבינו מאיר ז"ל נראה בחלום דוקא בתבן וקש אבל במידי דאכילה כגון חטין ושעורין וא"ל טול מה שעשית בשכרך שומעים לו ופסק הלכה כך עיין פרק הכותב ופרק המוכר פירות ופרק המפקיד וכתב רבינו ברוך ממגנצ"א בס' התרומה לשטת ר"ת (ברוב הנוסחאות לא הוזכר ר"ת כאן בדברי רבינו ברוך) כן הדין [נותן] אם אדם חייב לחבירו ממון אם מנזקין בין אית ליה זוזי בין לית ליה זוזי כל מה דבעי מגבי ליה אי בעי קרקע מגבי להו מן העידית ואי בעי לאגבווי מטלטלי אפילו סובין כדאיתא פ"ק דב"ק כל מילי מיטב הוא ודלא כרב הונא דאמר או כסף או מיטב ואי מהלואה חייב לו אי אית ליה זוזי משלם זוזי כדאמר בהכותב [גבי] ההוא תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה אלמא אם היו לו מעות עליו לשלם מעות דאי לא תימא הכי למה היה לו לתלות מעותיו בעובד כוכבים הא אפילו היה לו מעות לא ישלם אלא מה שירצה

אלא ודאי לכך תלה מעותיו למימר שאין לו מעות ודינו על הקרקע שאם היו לו מעות ע"כ ישלם מעות הואיל וזוזי קביל זוזי נמי אית ליה לשלומי והא דאמר לפיכך עשו לו שלא כהוגן לפי דבריו קאמר [*כלומר] לפי שהיה אומר שהמעות היו של עובד כוכבים עשו לו שלא כהוגן ואם מחמת שכירות נתחייב לו אפילו אין לו מעות צריך למכור מקרקעי או מטלטלי ויביא לו מעות כדאיתא פ' הבית והעלייה השוכר את הפועל לעשות [*עמו] בתבן ובקש וא"ל טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו וקאמר בגמרא וצריכא דס"ד אמינא דשומעין לו דאמרי אינשי ממארי רשוותא פארי אפרע אלמא דבשאין לו מעות קאמר [*דאי ביש לו מעות לא אמרינן ממארי רשוותא פארי אפרע אלא ודאי בשאין לו מעות קאמר] וגבי שכיר לאו כל כמיניה לשלם לו אלא מעות אפילו אין לו עכ"ל (ר"ת). והמיימוני [כתב] פ"א דהלכות מלוה בעל חוב גובה מן כל המטלטלין שימצא ואם לא הספיקו המטלטלין גובה מן הקרקע אחר אשר יחרימו [*ס"א שמחרימין] סתם על מי שיש לו מטלטלין משלו או מי שיודע ממטלטלין שלו [*ולא יביאם לב"ד] וגובה מכל קרקע שיש לו אף על פי שהיא משועבדת לבעל חוב שקדם או לכתובת אשה גובין לו ואם יבא ראשון לטרוף יטרוף:

תוספות מסכת בבא בתרא דף צב עמוד ב

אי דליכא לאישתלומי מיניה - אומר ר"י דשפיר גרס אי דליתנהו להנהו זוזי ומה שהקשה ר"ש מההיא דבבא קמא (דף ט.) לאו פירכא היא דמצינא למימר דקיימא לן כרב פפא וכרב הונא בריה דרב יהושע דאית להו התם (דף ז.): דכל מילי מיטב הוא אפילו אית ליה זוזי יהיב ליה אפי' סובין ואף על גב דבע"ח אי אית ליה זוזי לא מצי מסלק ליה בשאר מילי כדאמר בהכותב (כתובות דף פו. ושם) דאמר האי מאן דאית ליה ארעא זוזי ויש עליו כתובת אשה ובעל חוב לבעל חוב מסלק בזוזי ולאיתתא בארעא כו' וקאמר נמי התם ודאי דאמריתו משמיה דרב נחמן האי מאן דמסיק זוזי בחבריה ואית ליה ארעא ולית ליה זוזי דא"ל זיל וטרח זבין ואייתי זוזי א"ל ההוא תולה מעותיו בעכו"ם הוה והוא עשה שלא כהוגן לפיכך עושין לו שלא כהוגן משמע כשיש לו זוזי צריך ליתן לו זוזי ונוכל לחלק בין לוקח דהכא לבע"ח דהתם אדעתא דפרע ליה זוזי אוזפיה אבל לוקח דהכא דהוי טעות לא משלם ליה זוזי כי ליתנהו להנהו זוזי אפילו אית ליה זוזי אחריני דכשהוציא אותן מעות הוי כמו מזיק מעות של חברו והוי דינו כנזקים וה"ר חיים כ"ץ צ"ל פירש דאפילו בע"ח אף על גב דאית ליה זוזי לא משלם ליה אלא מה שירצה דכל מילי מיטב הוא דלא עדיף מנזקין דהא נזקין מדאורייתא מעידית מה שאין כן בבע"ח וההוא דהכותב ה"פ ההוא תולה מעותיו בעכו"ם הוה פירוש מעיקרא כששאלו ממנו אמר שכל נכסיו של עכו"ם הן הקרקע הן דברים אחרים ועכשיו אומר שקרקע זו שלו והלכך לפי שעשה שלא כהוגן אומרים לו שימכרנה שמא אינה שלו אלא של אחר ורוצה לפטור עצמו בממון אחרים לכך אומרים לו כיון שאתה אומר שהיא שלך מכור אותה והבא מעות והא דאמר התם לבע"ח מסלק בזוזי התם ודאי מאחר שיש לו זוזי מוטב שיתן זוזי לבע"ח מלאשה כדמסיק התם יותר משהאיש רוצה לישא כו' והכא אי איתנהו להנהו זוזי צריך להחזירם כיון שהוא מקח טעות ולא דמי להלואה דהלואה להוצאה ניתנה ומרגלא בפומיה דר"ת דג' דינים יש בבע"ח אי אית ליה זוזי לא מצי מסלק ליה אלא בזוזי ואי לית ליה לא אמרינן ליה טרח ואייתי זוזי אבל בנזקים אפילו אית ליה מצי לסלוקי במאי דבעי דכל מילי מיטב הוא כרב פפא וכרב הונא בריה דרב יהושע ובפועל אפילו לית ליה זוזי א"ל זיל טרח ואייתי זוזי דתנן בהבית והעלייה (ב"מ דף קיח.) השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש וא"ל טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ואפילו לית ליה זוזי דהא אמר בגמרא דאיצטריך לאשמועין דלא נימא ממרי רשותך פארי אפרע והיינו היכא דלית ליה זוזי דבעל חוב אי אית ליה זוזי לא מצי לסלוקי בשאר מילי כדאיתא בהכותב, רבינו תם.

רי"ף מסכת בבא קמא דף ב עמוד א

והאי דבעינן מיטב שדהו ומיטב כרמו הני מילי היכא דיהיב ליה ממקרקעי אבל אי יהיב ליה ממטלטלי כל מידי דיהיב ליה מיטב נינהו ואפילו סובין דאי לא מזדבן הכא מזדבן הכא דתניא כסף ישיב לבעליו לרבות שוה כסף ואפילו סובין ואף על גב דפליגי רב הונא ורב אסי [דף ט' ע"א] הא קיימא לן כרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דבתראי נינהו: תניא הרי שהיו לו בתים שדות וכרמים ואין מוצא למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה הוי בה רבה היכי דמי אי דזול ארעתא דכולי עלמא ודיליה נמי זולא בהדייהו אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה ואלא דאייקור ארעתא דכ"ע ודיליה אידי דעייל ונפיק אזוזי זלא ארעיה [דף ז' ע"ב] אפי' טובא נמי ליספו ליה הדר אמר רבה לא נצרכה אלא דביומי ניסן יקרא ארעא וביומי תשרי זלא ארעא דכ"ע נטרי עד ניסן ומזבני והאי הואיל ואיצטריכו ליה זוזי זבן השתא עד פלגא אורחיה למיזל טפי

לאו אורחיה למיזל: ת"ר אין לו אלא עידית כולן ניזקין ובעל חוב וכתובת אשה גובין מן העידית בינונית כולן גובין מן הבינונית זיבורית כולן

נימוקי יוסף מסכת בבא קמא דף ב עמוד א

ישיב. קרא יתירא הוא דמכדי כתיב בעל הבור ישלם כסף ישיב ל"ל לימא ישלם כסף לבעליו ולא בעי ישיב אלא לרבות שוה כסף ואפילו סובין דמשמע כל השבות וכל מילי דיהיב ליה ממטלטלי מיטב נינהו וכרב פפא ורב הונא פסקו הלכתא כל המפרשים ז"ל וכתב הרמ"ה ז"ל הא דמצי יהיב ליה אפילו סובין ה"מ היכא דלית ליה למזיק זוזי אבל היכא דאית ליה למזיק זוזי לא מצי דחי ליה לניזק אלא בזוזי וה"ה לבע"ח וגבי מקח טעות דה"ל מוכר כגזלן וגזלן חד מכ"ד אבות נזיקין לגבי מיטב אמרינן פרק המוכר [פירות] (דף צב ב) גבי המוכר שור לחברו אי דליכא לאשתלומי מיניה לשקול תורא בזוזי וכו' ובהדיא אמרינן התם דאי אית ליה זוזי לא מצי אמר ליה שקול תורא בזוזי וגבי בעל חוב נמי משמע הכי פרק הכותב (דף פו א) גבי ההוא תולה מעותיו בעכו"ם הוה וכן משמע מלישנא דאמרינן הכא טעמא משום דאי לא מזדבן הכא מזדבן הכא דשמעי' מינה דכולה מילתא לזמוני ליה לניזק דמי נזקיה בזוזי וכיון דמהאי טעמא הוא ממילא משמע דכי אית ליה למזיק זוזי מחייב למיתב ליה זוזי וכן הדין בבע"ח דהא דגרע כחו דמלוה בבינונית הויא משום חששא [דשמא] יקפוץ וילונו והא לא שייך אלא בקרקע דלא מצי לאברוחי ליה אבל במטלטלי זוזי דליכא למימר להאי טעמא יפה כחו וכן נראה דאי אית ליה מטלטלי וארעא לא מצי יהיב ליה ארעא דמטלטלי עדיפי טפי להאי טעמא לאזמוני ליה זוזי דלא צריך לאכרוזי עלייהו וקרא הכי נמי משמע בהדיא דכתיב בחוץ תעמוד וגו' לא תבוא אל ביתו לעבוט דסתמא דאית ליה בית משמע:

רא"ש מסכת בבא קמא פרק א סימן ה

רב הונא אמר או כסף או מיטב. פרש"י שבא לתרץ קראי דלעיל. ולא הספיק לסיים דבריו עד שהקשה לו רב נחמן. ואז א"ל דקראי הכי מיתרצי אם אין לו כסף או מיטב כל מילי מיטב הוא ולא מצי א"ל זיל טרח זבין ואי אית ליה כסף או מיטב לא יתן לו שוה כסף וכן כתב רב אלפס דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע (לעיל דף ז ב) פליגי אדרב הונא דהכא וסברי דכל מילי מיטב הוא ואפילו סובין ופסק כרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דאינון בתראי. ור"ת פסק כרב הונא [בדאית ליה]. וכו' בס' הישר שלשה דינין בפרעון בנזקין או כסף או מיטב כרב הונא בדאית ליה ואי לית ליה כל מילי מיטב הוא וב"ח אי אית ליה זוזי לא מצי לסלוקיה אלא בזוזי כדמוכח בכתובות פרק הכותב (דף פו א) גבי ההוא תולה מעותיו בנכרי הוה. אבל אי לית ליה זוזי לא אמרינן זיל טרח ואייתי ליה זוזי כדאיתא התם ולוקח שנמצא טעות במקחו נמי דינא הכי כדמשמע לקמן פרק הפרה (דף מו ב) ופועל אי לית לבעל הבית זוזי א"ל זיל טרח ואייתי כדמוכח בפרק הבית והעלייה (דף קיח א) דאין יכול לומר טול מה שעשית בשכרך. ומה שלא פסק ר"ת כרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דאינון בתראי צריך לומר דסבר דלא פליגי אדרב הונא ולא אתו אלא לשנויי רומיא דקראי אהדדי וה"ק לא קשיא הא דכתיב מיטב וכתב קרא אחרינא ישיב אפילו סובין דאי לית ליה מיטב שדה אפילו יהיב ליה סובין מיטב הוא ואין צריך ליתן לו מיטב מטלטלין ולעולם אין מקרא יוצא מדי פשוטו דכתיב מיטב שדהו ישלם ואי אית ליה בעי למיתב ליה (זוזי) וכסף נמי כמיטב דכתיב כסף ישיב לבעליו א"נ פליגי אהדדי ומדקבע רב אשי שנויא דרב הונא באחרונה ואיהו קדים לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע חשיב ליה עיקר. ונראין דברי רב אלפס עיקר דרב כהנא תלמידיה דרבא דבתראה הוא סבר כרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דאמרינן לקמן (דף י ב) א"ל רב כהנא לרבא טעמא דכתב רחמנא והמת יהיה לו הא לאו הכי ה"א נבילה דמזיק הוי השתא אי אית ליה לדידיה יהיב ליה דאמר מר ישיב לרבות שוה כסף אפילו סובין נבילה דידיה מיבעי ואי איתא לדרב הונא לימא ליה דאצטרך קרא היכא (דאין) [דאית] ליה כסף או מיטב אלמא רבא ורב כהנא סברי כרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע והמחור שבכולן כספרים דגרסי אמר רב הונא או כסף או מיטב ואמתניתין קאי דקתני תשלומי נזק במיטב הארץ ואתא לאשמועינן דכסף כמיטב. והשתא אין ראייה לפסק ר"ת ז"ל מה שסדר אותו רב אשי באחרונה דאמתני' אמר למלתיה ואכתי לא רמו קראי אהדדי עד שהקשה אביי לרבא. ולענין פריעת ב"ח נראה לי אי אית ליה ללוה מטלטלי ומקרקעי כפינן ליה למיתב ליה מטלטלי אם חפץ בהכי המלוה יותר מבקרקעי כיון דזוזי יהיב שקיל כל מילי דמקרב טפי לזוזי והיינו מטלטלי דאי לא מזדבן בהאי מתא מזדבן במתא אחריתא בדיהיב ליה מטלטלי אף על גב דאמרינן כל מילי מיטב הוא ואפילו סובין [דאי לא מזדבן הכא מזדבן במתא אחריתא] יש לשום כל מה שנותן לו בשומא שיוכל המלוה למוכרו מיד באותה שומא אפילו

בביתו ולא יצטרך לחזר בעיירות ובשווקים כדי למוכרם דאל"כ נעלת דלת בפני לוויין שיתן לו הפחות שבביתו אם אין לו מעות והמלוה לא יוכל למוכרו לאלתר:

רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ח הלכה י

כשבית דין נזקקין לגבות הניזק מנכסי המזיק גובין מן המטלטלין תחלה, אם לא היו לו מטלטלין כלל או שלא היו המטלטלין כנגד כל הנזק גובין השאר מן הקרקע מן היפה שבנכסי ג המזיק, וכל זמן שימצאו מטלטלין אפילו סובין אין ד נזקקין לקרקע.

רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק יא הלכה ז

לוה שאין לו מטלטלין ויש לו קרקע אם נודע כ לבית דין שתולה מעותיו ביד אחרים כופין אותו למכור וליתן לבעל חובו, ואם לא נודע להם דבר זה מחרימין על מי שידע לו מטלטלין ולא יביאם ואח"כ יורדין לבינונית שבנכסיו ומגבין לבעל חובו כמו שיתבאר, בד"א בזמן שנפרעין מן הלוח עצמו אבל הבא ליפרע מן היורש בין קטן בין גדול לא יפרע מן המטלטלין אפילו היו מופקדין או מלוה אצל אחרים שהמטלטלין אינו תחת שיעבוד בעל חוב מן התורה.

ש"ך חושן משפט סימן תיט ס"ק ב

(ב) גובין מהמטלטלים תחלה כו' - כ' הסמ"ע דהיינו משום דמסתמא ניחא למזיק לשלם במטלטלין מבקרקעות ולמדונו דאף אם אין המזיק לפנינו גובין לו ממטלטלין אבל ודאי אם המזיק גילה דעתו דניחא ליה טפי במטלטלין ורוצה לשלם לו בקרקעות והניזק רוצה דוקא מטלטלין יד המזיק על העליונה ולא דמי למלוה ולוה ולא כב"י והעיר שושן נמשך אחריו שכתב ז"ל דאי בעי הניזק מטלטלין צריך המזיק ליתן לו כו' ע"ש עכ"ל ואין דבריו נכונים דפשיטא דדעת הרמב"ם והמחבר כהעיר שושן וכן דעת הטור ושאר הרבה פוסקים וכן עיקר וכמו שאבאר וכן מצאתי בנ"י ריש פרק המוכר פירות שכל' להדיא שמדברי הרמב"ם נראה בניזקין אי אית לי' קרקע ומטלטלים כפינן ליה ליתן לו מטלטלים וע"ש והכי משמע ודאי פשט דברי הרמב"ם שכתב כשב"ד נזקקין כו' גובין מהמטלטלים תחלה כו' משמע דעליה דבי דינא רמיא לגבות תחלה מהמטלטלים והדין כך הוא ואינו תלוי ברצון המזיק או הניזק ועוד שכתב שם הרמב"ם מיד אח"כ דמדין הש"ס אם מת והניח מטלטלים וקרקעות גובין מהיתומים מקרקעות וכן הוא בטור ואם איתא דמסתמא ניחא ליה למזיק טפי ליתן מטלטלים נטעון להו ליתמי לטעון מטלטלים והיאך יגרע כח היתומים מן המזיק עצמו ואמת שבהרא"ש פ"ק דב"ק ומרדכי ושאר פוסקים משמע שדעת ר"ת דאין צריך ליתן לו מטלטלים אלא נותן לו מה שירצה או מקרקעי או מטלטלי וכ"כ הנ"י ריש פרק המוכר פירות בשם המפרשים וכן כתבו התוספות ר"פ המוכר פירות וריש ב"ק ופ' הפר' דף מ"ו ריש ע"ב בשם ר"ת ומשמע שם שר"ת מפרש דהא דקאמרינן בש"ס בב"ק (דף ט' ע"א) רב הונא אמר או כסף או מיטב דהיינו שהרשות בידו ליתן לו איזו שירצה אבל לדעת הרמב"ם נ"ל לפרש או כסף או מיטב או דינו על כסף היכא דאית לי' מטלטלים או דינו במיטב גבי קרקע היכא דלית לי' מטלטלי ובהא דכסף לא קי"ל כרב הונא אלא אפי' סובין מיטב נינהו וכן מוכח להדיא מדברי בעל התרומות ריש שער ד' ומבואר שם להדיא ג"כ דעת רבינו חננאל שהביא שם הר' דרב הונא ומאי דשקיל וטרי התם בש"ס עלי' וכתב ע"ז וז"ל וכו' על זה ר"ח ז"ל מהכא שמעינן דלא מסלקינן לב"ח בארעא אלא היכא דקים לן דלית ליה זוזי למפרע מיניה כו' עכ"ל ודלא כס' גידולי תרומה שם דף כ"ז ע"א שתמה הרבה על דברי ר"ח והניחם בצ"ע והדבר ברור דר"ח מפרש כדפי' וכן נראה להדיא מדברי ראב"ן ריש ב"ק ע"ש בדף פ"ה ע"א וכן מוכח מדברי הרמ"ה שהביא הנ"י ריש ב"ק גבי מ"ש שכל הפוסקים פסקו הלכה כרב פפא ורב הונא ברי' דרב יושיע וכו' הרמ"ה כו' ע"ש דמוכח דס"ל לרמ"ה גם כן דהיכא דאית ליה למזיק מטלטלים וקרקעות כפינן ליה למיתב מטלטלים כמו גבי ב"ח, וכן משמע פשט דברי הטור דדין הוא לגבות מהמטלטלים אפי' בע"כ של מזיק וכמ"ש ב"י והיינו שכתב גם כן מיד אח"כ דאם מת המזיק מגבין מן הקרקעות של היתומים ולא מן המטלטלים מדינא דש"ס ואי הברירה ביד המזיק אמאי כשמת יגרע כח היתומים וכמ"ש לעיל. והב"ח כ' דע"כ לא קאמר הרא"ש הכי אלא בבעל חוב אבל בניזקין אין הניזק יכול לכופו לגבות מהמטלטלים אם רוצה ליתן לו קרקע וכן דעת הטור ודלא כב"י אלא יד המזיק על העליונה וכן מפורש בדברי הרב המגיד רפ"א דחובל ובפ"ח דהלכות נזקי ממון עכ"ל ולפעד"נ כמ"ש הב"י ואף שלכאורה משמע בהרא"ש דכתב כן דוקא בב"ח מ"מ נראה דהא דכתב כן בב"ח היינו אפי' לר"ת אבל למה שכתב הרא"ש שם דדברי רב אלפס עיקר הרי אלפס

לא כתב שהבריר' ביד המזיק וגם נראה כיון דלרב אלפס אפי' יש לו מעות יכול לסלקו בסובין א"כ הא דכתב קרא ישיב לרבות שוה כסף היינו דגלי לן קרא דעיקר גביה על המטלטלים הוא א"כ לא מסתברא שיהא הברירה ביד המזיק כיון דגלי לן קרא דעיקר גביה במטלטלים היא אפי' אית ליה כסף גם מ"ש הב"ח בדעת הרב המגיד ליתא וכמ"ש לקמן, ועוד נ"ל כן עיקר ממאי דגרסין בש"ס פ"ב דב"ק (דף י"ד ע"ב) על פסקא דשוה כסף רמי ליה רב יודא בר חנניא לרב הונא בריה דרב יושיע תנא שוה כסף ככסף מלמד שאין ב"ד נזקקין אלא לנכסי' שיש להן אחריות והתניא ישיב לרבות שוה כסף ואפי' סובין הכא במאי עסקין ביתמי ע"כ ומייתי לה הרי"ף אלמא דמעיקרא ס"ד דב"ד נזקקין לקרקע ומסיק דנזקקין לגבות ממטלטלי ואין ספק שמכאן הוציא הרמב"ם את דבריו והיינו שכל כשב"ד נזקקין כו' כל לשון נזקקין כל' הש"ס שהוציא משם דבריו וכן כ' הרב המגיד להדיא בפ"ח מה' נזקי ממון וז"ל כשב"ד נזקקין כו' מבואר פ"ק בסוגיא על פיסקא דשוה כסף וכן למעל' באותו פרק מחלוקת אמוראין ופסק רבינו כר"פ ורב הונא בריה דרב יושיע וכ"ד ההלכות עכ"ל ודבריו ברורים וליכא למימר דמעיקרא ס"ד דנזקקין לקרקע ואין נזקקין למטלטלין כלל אפי' אין לו קרקע וכ"מ לכאורה מפרש"י שכ' אין ב"ד נזקקין ליפרע מן המזיק אא"כ יש לו קרקע כו' וא"כ כי משני הכא ביתמי י"ל דבדידי' כשיש לו מטלטלי לבד חייב ליתן לו אבל אה"נ אם יש לו מטלטלי וקרקע הבריר' ביד המזיק דהיאך נא' דקס"ד מעיקרא אפי' יהיה לו מטלטלים לא יצטרך לשלם לו כלום אם אין לו קרקע וכי בשביל שלא יהיה לו קרקע יפטר מלשלם ועוד דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה דכל מי שלא יהיה לו קרקע יזיק לבריות מה שירצה ויפטר מלשלם ועוד דהא לעיל (בדף ט' ע"א) אהא דקאמר רב הונא ישיב אפי' סובין מיירי בדלית ליה אלא סובין פריך אי דלית ליה פשיטא ומשני מהו דתימא אמרינן ליה זיל טרח זבן קמ"ל אלמא דאינו עולה על הדעת כלל דכשאין לו רק סובין שלא יצטרך לשלם לו סובין אלא ודאי דמעיקרא סבר דב"ד נזקקין לגבות מן הקרקע בע"כ של מזיק דשוה כסף היינו קרקע ומסיק דב"ד נזקקין לגבות מהמטלטלים בע"כ של מזיק דשוה כסף היינו מטלטלים, ודקדקתי היטב בסוגיא זו לפרשה בדרכים אחרים והתבוננתי שא"א לפרשה כי אם כמו שכתבתי אם לא ע"פ דוחק גדול לכן העיקר כמ"ש דזוק היטב, ומעתה גם מ"ש הב"ח שכך מפורש בדברי הרב המגיד רפ"א מה' חובל ופ"ח מה' נזקי ממון שיד המזיק על העליונה ליתא דהמעין שם בדברי הרב המגיד יראה דאדרבא יותר נראה מדברי הרב המגיד כמ"ש וגם בר"פ א' מהל' מלוה נראה מהרב המגיד כמ"ש ע"ש, ועוד נראה כיון דבבעל חוב קי"ל לעיל סי' ק"א דמחויב ליתן לו מטלטלים כשיש לו ואין צריך המלוה ליקח קרקע א"כ למה נימא דניזקין שאני דהא אדרבא ניזקין עדיפי דגובה מהעידית ואף שיש לחלק כמו היכי דיש לו מעות דאין צריך המזיק ליתן לו מעות ונמצא המזיק עדיף בזה מלוה היינו משום דגלי לן קרא גבי מזיק ישיב אפי' סובין ולא גלי לן הכי גבי ב"ח א"כ מסתבר דב"ח דיהיב ליה זוזי צריך למפרע ליה בזוזי אבל בהא שיגבה תחלה מן מטלטלים בע"כ של החייב אין סברא לחלק בין ב"ח למזיק ודוק:

נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף מו עמוד ב

אי דליכא לאשתלומי. משמע מהכא דהיכא דלית ליה זוזי למוכר לא מצי למימר ליה הרי שלך לפניך טרח זבין אלא יפרע ממטלטלי אבל אי אית ליה זוזי בעי למיתן ליה זוזי וכי היכי דאמרינן הכא בלוקח ה"ה מבעל חוב דהא מקח דהוה בטל הוה הדמים חוב עליה דמוכר ונראה דהיכא דלית ליה למוכר זוזי ואית ליה קרקעות ומטלטלין מטלטלין יהיב ליה קרקעות לא יהיב ליה דכיון דאי הו"ל זוזי יהיב זוזי מטלטלים דחשיבי בתר כספא טפי יהיב ליה ודעת הגאונים ז"ל שמקבל חרם סתם שאין לו מעות או מטלטלין קודם שיפרענו בקרקע [או כל היכא] דפרע במטלטלין ע"פ שומת ב"ד וכתב ר"ת ז"ל דבשכירות פועל אפילו לית ליה זוזי בעי ליה למטרח ולמזבן ולפרוע הפועל דתנן בפרק הבית והעליה [דף קיח א] השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש ואמר לו טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ואמר' בגמ' מהו דתימא כיון דאית ליה אגרא גביה שמעין ליה דאמרי אינשי ממארי רשותך פארי אפרע קמ"ל ובשום דוכתא לא איתמר האי טעמא אלא היכא דלית ליה זוזי ופירושא דמילתא מבעל חובך סובין תפרע. כלומר לפחות כיון שאין לו יותר לא תהיה לו כנושה מתרגמין כרשיא ולענין נזקין העלו הרבה מן המפרשים דמצי למיתן ליה אפילו קרקעות ואפילו ה"ל זוזי ובלבד שיהיה הקרקע עידית דמיטב אמר רחמנא אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דכיון דאית ליה מטלטלין מטלטלין יהיב ליה: כשאינו אלא מצד האחד הצד השני מגין עליו וכשרה:

בית הבחירה למאירי מסכת בבא קמא דף ט עמוד א

אף על פי שיפה כח הניזקין מכח בעל חוב וכתובה לענין גביה מן הקרקע שהניזקין גובין בעדית כמו שהתבאר מכל מקום הורע כחן לגוביינה אחרת ר"ל אם אינו פורע מן הקרקע ואף על פי שאין המדות שוות בענין זה ביד המפרשים מה שיראה לברור מתוך דברי הראשונים מתוך סוגיא זו ומתוך סוגיות שבתלמוד כך הוא לענין נזקין כל מילי מיטב הוא ואם רוצה לפרעו במעות מוטב ואם אינו רוצה לפרעו במעות פורעו בפחות שבמטלטליו אפילו סובין ואין אומרים או כסף או מיטב אלא כל שמטלטל מיטב הוא ואפילו יש בידו מעות נותן לו מן הסובין או מן התבן ומסלקו וכמו שאמרו למטה י' ב' שאף אם יש לו מעות נותן לו את הנבלה ולשון הגמרא בזה בקצת גמרות השתא אי אית ליה נבלה לדידיה יהיב לה הא דידיה מבעיא ואנו מפרשין אף בשיש לו מעות ומכל מקום אם אינו רוצה ליתן לו אלא קרקע נותן לו מן העדית נמצא שאם יש לזה שתביעת הניזק עליו מעות ומטלטלין אפילו פחותים וקרקעות נותן לו אי זה שירצה או כסף או מטלטלין הפחותים ואפילו סובין או מיטב קרקע שיש לו הן שהוא שוה בשל עולם הן יתר הן חסר:

לענין בעל חוב אינו כן אלא כל שיש לו מעות אינו דוחהו אצל קרקע כלל הא אם הוא אומר שאין לו מעות ולא נתברר לנו שיש לו נותן לו קרקע מן הבינונית ואין מטריחין אותו למכור ודבר זה יתבאר במסכת כתובות פרק הכותב פ"ו א' בשמועת האי מאן דאיכא עליה כתבת אשה ובעל חוב ואית ליה ארעא ואית ליה זוזי לבעל חוב מסלק ליה בזוזי לכתבה לא מסלק בזוזי האי כדיניה והאי כדיניה כלומר האי כדיניה בזוזי אוזיף והאי כדיניה דארעא סמיכא וכן אם יש לו מעות אינו דוחהו אצל מטלטלין וזה יתבאר במסכתא זו בתחלת פרק שור ונגח את הפרה במה שאמר לשקול תורא בזוזי ותירץ לו בדאיכא לאשתלומי מניה ויש חולקין בה וגורסין בה גירסא אחרת הא אם אין לו מעות אין מחייבין אותו למכור את המטלטלין וכמו שאמרו שם ממרי רשותך פארי אפרע היו לו מטלטלין הפחותים וקרקע פורעו מן המטלטלין הן שירצה הלוח בכך על כרח המלוה הן שירצה המלוה בכך על כרח הלוח שכל המטלטל קרוב הוא למדרגת הכסף יותר מן הקרקע:

לענין כתבת אשה אפילו רצתה היא מעות ולא קרקע או רצה הוא לפרעה במעות והיא תובעת קרקע נותן לה קרקע בזבורית של נכסים וכך היא בכתבות פרק הכותב כמו שכתבנו בסמוך ואם אין שם קרקע ויש שם כסף ומטלטלין נותן לה מאיזה שירצה:

וקצת חכמי הצרפתים חולקים לומר שבניזקין אם אין שם קרקע ויש שם כסף ומטלטלין זקוק הוא ליתן כסף ומפרשין שמועת הנבלה בשאין לו כסף ואין דבריהם נראין ואף על פי שיש מביאין ראייה לזה מדברי גדולי המחברים שכתבו כשבית דין נזקקים לגבות לניזקין גובין מן המטלטלין תחלה ואם אין לו או שאין מספיקין גובין לו מן הקרקע המעולה שבנכסיו אין זה ראייה שאין הכונה בדבריהם אלא שתהא הבחירה ביד המזיק:

לענין שכיר אינו כן אלא אף אין לו מעות לשוכר טורח ומביא לו מעות אפילו אמר טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ואין אומרים לו ממרי רשותך וכו' וזה יתבאר בבבא מציעא פרק הבית והעליה:

תוספות רי"ד מסכת בבא קמא דף ח עמוד א

(מה דרכו של אדם להוציא פחות שבכלים מה שהקשיתי במהדורא קמא ממאי דאמרן כל מיטלטלי מיטב נינהו. נראה לי לתרץ גבי נזקין אמרינן הכי דאי מיטב יהיב ליה או שוה כסף ואפילו סובין ואף על פי שיש לו כמה דינרי זהב וכסף. אבל גבי חוב אי אית ליה זוזי ללוה לא מצי לסלוקי בקרקע. אלא זוזי יהיב ליה ואי לית ליה זוזי ואית ליה מטלטלי ובעי לסלוקי בהנהי מטלטלי אמרינן ליה טרח זבין והב ליה דעבד לוח לאיש מלוה לבר מקרקע דאי לית ליה לא מטלטלי ולא זוזי אלא קרקע לא אמרינן ליה טרח זבין והב ליה דהוה מפסדינן ליה טובא שאין אדם יכול למכור בכל שעה שרוצה אך אם יזלזל בו הרבה אלא ב"ד יורדין לנכסיו ושמן לו מהם למלוה כשיעור זוזין וזה שבא למשכנו בבית הוה מצי למימר ליה זיל טרח זבין והב ליה זוזי אלא שהוא ירא דילמא שמיט ואכיל להו והילכך דין הוא שיגבוהו ב"ד וימשכנו המעולה שבכליו ומדאמר רחמנא הוא יוציא אליך את העבוט החוצה והוא נפטר בפחות שבכליו מיכן למדנו שגם אם אין לו מטלטלין ויש לו קרקע שמגביהו מן הזיבורית: